

GreenLabelsPurchase

making a greener procurement with energy labels

Zeleno naročanje

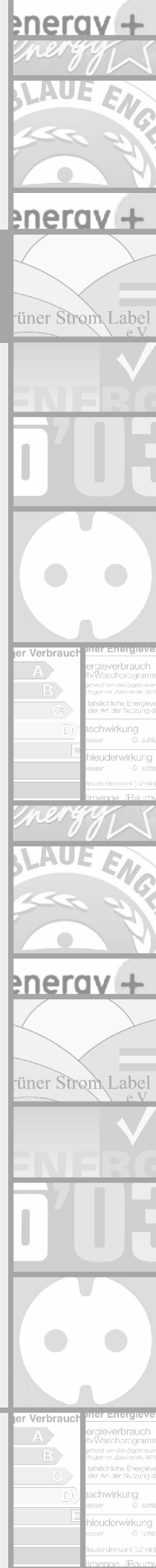
Uvod v naročanje s pomočjo kriterijev energetske učinkovitosti in varovanja okolja

Splošni modul

Supported by

Intelligent Energy Europe

www.greenlabelspurchase.net

Ta vodnik je bil izdelan v okviru evropskega projekta „GreenLabelsPurchase – making a greener procurement with energy labels“ (Zeleno naročanje na podlagi energijskih oznak), ki ga sofinancira Evropska komisija v programu “Intelligent Energy – Europe”. Projekt delno sofinancira tudi Ministrstvo RS za okolje in prostor.

Izdajatelj:

Gradbeni inštitut ZRMK d.o.o.
Dimičeva 12, 1000 Ljubljana
E-Mail: info@gi-zrmk.si
Internet: www.gi-zrmk.si

Priprava vsebine:

Berliner Energieagentur
Kerstin Kallmann, Susanne Decker, Vanessa Hübner
Gradbeni inštitut ZRMK
Miha Tomšič

Oblikovanje izvirnika:

Berliner Energieagentur GmbH

Leto izdaje:

2007; dopolnitev 2008

Izjava:

Izdajatelj ne jamči, da so vse informacije ali navedbe v tem vodniku popolne, natančne in posodobljene. To se nanaša tudi na druge dokumente, če se besedilo vodnika nanje sklicuje.

Za vsebino tega vodnika so odgovorni izključno njeni avtorji. Stališča, navedena v tem vodniku, niso nujno enaka stališčem Evropske komisije. Evropska komisija ne prevzema odgovornosti za posledice, ki bi nastale zaradi uporabe informacij, zapisanih v tem vodniku.

Če ni navedeno drugače, so avtorske pravice za tekstovno in grafično vsebino vodnika last izdajatelja.

Vsebina

1. *Uvod*
2. *Zakonodaja v Sloveniji*
3. *Kaj je zeleno naročanje*
4. *“Zelene” tehnične specifikacije*
5. *K trajnostnim usmeritvam v naročanju*
6. *Zakaj zeleno naročanje?*
- 6.1 Postopek naročanja
- 6.2 Ocena ponudb
7. *Kako je v drugih državah EU?*
8. *Zaključek*

- 4
- 5
- 6
- 6
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11

1. Uvod

Upočasnitev podnebnih sprememb, zmanjšanje vplivov na okolje, učinkovita raba energije, znižanje obratovalnih in vzdrževalnih stroškov, zagotavljanje visoke ravni bivalnega in delovnega ugodja, inovativnost in konkurenčnost gospodarstva skozi trajnostne dejavnosti ... - vse to so zelo aktualna gesla, ki za svojo uresničitev potrebujejo trdne podlage in preiščljene odločitve. Opogumljajoče je dejstvo, da o teh stvareh ne govori več le stroka in drugi ozaveščeni posamezniki, ali pa visoka politika zgolj na načelni ravni, pač pa se polje razprave seli v zakonodajna in izvršilna telesa ter posledično v prakso večine razvitih držav. Določene zasluge za to ima gotovo tudi večja prisotnost strokovnjakov v javnih obcih in vedno pogostejše odmevno angažiranje drugih vidnih javnih osebnosti (medijske osebnosti, kredibilni politiki in bivši politiki, ...), ki na ta način sporočila prenašajo širši ciljni publiki.

Skladno z obveznostmi iz Kjotskega protokola mora Evropska unija zmanjšati emisije CO₂ za 8% do leta 2012. Bistvene dejavnosti za doseganje tega cilja obsegajo promocijo in širšo rabo obnovljivih virov energije ter ukrepe na področju energetske učinkovitosti stavb. Res je, da se raba energije v stavbah v zadnjih letih proporcionalno manjša zaradi energetskih prenov obstoječih stavb in trajnostnega načrtovanja novogradenj, vendar pa v mnogih drugih sektorjih (npr. informacijske in komunikacijske tehnologije) še vedno narašča. Velik potencial za energetske prihranke na nekaterih področjih, recimo pri razsvetljavi, nakazuje tudi možne izrazito pozitivne okoljske vplive, vendar je treba ukrepati takoj.

Javna naročila obsegajo približno 16% letnega bruto domačega proizvoda v EU. Javni sektor je največji profesionalni naročnik oziroma povpraševalec v EU; njegova kupna moč presega 1,500 milijard EUR na leto. V kombinaciji s kupno močjo komercialnih podjetij se tržni položaj profesionalnih naročnikov še nadalje krepi. Poleg vplivov na okolje, ki jih povzročijo odločitve ob naročanju, so pomembni tudi vplivi na nadaljnji razvoj proizvoda ali storitve. Profesionalni naročniki na nacionalni ali regionalni ravni navadno nimajo na razpolago velikega nabora orodij za prenos zamisli v prakso. Ena od možnosti za povečanje moči in vpliva manjših naročnikov je uporaba znakov za okolje oziroma kriterijev za te znake ob pripravi specifikacij v objavi naročila.

Znaki za okolje (tudi: energetske oznake, zelene oznake, ...) so na voljo npr. za pisarniške naprave in podobne naprave široke rabe, za različno elektronsko opremo, za sijalke in za zeleno elektriko. Hkrati z naraščanjem pomena znakov za okolje v EU prihaja do nevarnosti nesporazumov in nejasnosti zaradi vedno večjega števila teh oznak. Projekt iz programa "Intelligent Energy – Europe", "Naročanje z uporabo znakov za okolje" oz. v izvirniku GreenLabelsPurchase – making a greener procurement with energy labels" bo omogočil večjo razpoznavnost na področju energetskih in kakovostnih karakteristik različnih oznak in promoviral upoštevanje teh oznak pri odločanju v postopkih naročanja in pri investicijah nasploh. Osnovni strateški cilj projekta je prispevati k višjemu deležu zelenih javnih naročil na ravni EU, tudi s pomočjo priprave in diseminacije podpornih orodij (vodniki in računska orodja) za opredelitev trajnostnih opcij v postopkih naročanja.

Vodniki so namenjeni kot podpora javnim in zasebnim naročnikom, za opredelitev okoljskih in energetskih kriterijev glede na cilje naročanja. pomagali naj bi tudi odpraviti določene nejasnosti glede pravnega okvira zelenega naročanja in uporabe znakov za okolje.

Energijske oznake se trenutno uporabljajo zgolj kot občasni podporni instrument v posameznih primerih in postopkih. To so pokazala že raziskave, izvedene v okviru uspešno zaključenega SAVE projekta "Energy Labels – making a greener choice". Opaziti je, da so okoljski vidiki le redko enakovredno upoštevani; tudi njihov dolgoročni

pomen je večinoma zanemarljen. Uvajanje sistemov upravljanja z energijo in okoljem poteka počasi in bolj ali manj naključno. Še več, pomen rabe energije ali potencial njenih prihrankov je največkrat neznan.

Upoštevanje načel energetske učinkovitosti in varovanja okolja pri oblikovanju naročil ali projektnih nalog ni namenjeno ali koristno le za konkretnega naročnika v ožjem pomenu, temveč širše vpliva na okoljske vidike in podpira trajnostno gospodarstvo. Ta uvodni vodnik je namenjen podpori in spodbudi uvajanja in izvajanja postopkov zelenega naročanja.

Vodniki in orodja projekta GreenLabelsPurchase so namenjeni:

- javnim in zasebnim kupcem in izvajalcem naročanja,
- okoljskim in energetskim strokovnjakom v podjetjih in upravi in
- svetovalcem,

ki prepoznavajo pomen trajnostnega naročanja za varovanje okolja, sonaraven razvoj in celostno poslovno politiko, ter ki bodo zeleno naročanje izvajali skladno s cilji in možnostmi.

2. Zakonodaja v Sloveniji

Slovenska zakonodaja na področju javnega naročanja je harmonizirana z zakonodajo Evropske unije. Ob koncu leta 2006 je bil razglašen novi Zakon o javnem naročanju (ZJN-2), ki je v slovenski pravni red prenesel Direktivo Evropskega Parlamenta in Sveta št. 2004/18/ES z dne 31. 3. 2004 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil gradenj, storitev in blaga in Direktivo Komisije 2005/51/ES z dne 7. septembra 2005 o spremembi Priloge XX k Direktivi 2004/17/ES in Priloge VII k Direktivi 2004/18/ES Evropskega parlamenta in Sveta o javnih naročilih. ZJN-2 torej določa obvezna ravnanja naročnikov in ponudnikov pri javnem naročanju blaga, storitev in gradenj.

V preteklosti je država sicer vsaj načelno spodbujala uporabo okoljskih meril pri oblikovanju javnih naročil, vendar zakonodaja tega ni izrecno omenjala. ZJN-2 prvič neposredno uvaja pojme kot so varovanje okolja, okoljske značilnosti, znaki za okolje in podobno, torej postavlja eksplicitno zakonodajno podlago za izvedbo t.i. zelenega javnega naročanja.

V uradnem listu št. 16, z dne 15.2.2008, so bile objavljene spremembe in dopolnitve Zakona o javnem naročanju. Navedene spremembe, razen določbe 10. odstavka 35. člena stopijo v veljavo 1.3.2008.

V 2. členu se v 1. odstavku določa nova vsebina 21. točke, ki predpisuje, da nesprijemljiva ponudba ni več zgolj tista ponudba, ki presega naročnikova zagotovljena sredstva, temveč tudi tista ponudba, katere cena je višja od cen na trgu, ki veljajo za predmet javnega naročila. Taka sprememba, ki se sklicuje na ceno na trgu, je po mnenju nekaterih pravnih strokovnjakov slaba ter špekulativna, javnemu naročniku pa omogoča veliko možnosti odstopanja od ponudb s sklicevanjem na previsoke cene.

Zelo pomembna je sprememba 48. člena, ki se nanaša na merilo za izbiranje ponudb. V vseh primerih, ko naročnik odda naročilo na podlagi ekonomske najugodnejše ponudbe z uporabo različnih meril, merilo cena ne sme biti manj kot 40 % vseh meril (do sedaj 60 %).

3. Kaj je zeleno naročanje

Z izrazom zeleno ali trajnostno naročanje opisujemo naročila, pri katerih se zahteve oziroma tehnične specifikacije oblikujejo tudi s pomočjo različnih znakov za okolje (energijske, okoljske, zelene oznake). To pomeni, da se v okviru presoje ekonomsko najugodnejše ponudbe upoštevajo tudi na primer energijske lastnosti (stopnja energetske učinkovitosti) izdelka ali storitve, vplivi na okolje (emisije, vgrajena energija) in vplivi na uporabnika (zdravje, stroški zaradi uporabe, prijaznost za uporabo). Vsekakor je zaželeno, da bi se kot merilo za oddajo ponudbe uporabljalo načelo presoje ekonomsko najugodnejše ponudbe z uporabo različnih – tudi okoljskih – meril v povezavi s predmetom naročila povsod tam, kjer je to smiselno in mogoče. Tako se lahko v polni meri izkoristijo dolgoročni okoljski in ekonomski potenciali.

Druga možnost oddaje naročila, ki jo dovoljuje zakon (ZJN-2), je oddaja na podlagi najnižje ponujene cene. Tu okoljska ali druga sorodna merila niso upoštevana, kar pomeni, da si naročnik tudi ne more ustvariti slike o bodočih učinkih sprejete ponudbe, na primer v smislu rabe energije, vplivov na okolje in uporabnika, obratovnih in vzdrževalnih stroškov in podobno. Žal ta možnost močno prevladuje v postopkih javnega naročanja, tudi pri vladnih ministrstvih, pa seveda tudi pri naročilih, ki jih ne oddajajo osebe javnega prava, kot jih opredeljuje ZJN-2 in ki jih torej ta zakon ne zadeva.

4. “Zelene” tehnične specifikacije

O tehničnih specifikacijah govori 37. člen ZJN-2, ki med drugim pravi, da se morajo te oblikovati (tudi) v smislu navedbe storilnostnih ali funkcionalnih zahtev, ki lahko vključujejo tudi elemente, ki se nanašajo na varovanje okolja. Vendar morajo biti ti parametri dovolj natančni, da omogočajo ponudniku opredelitev predmeta naročila in da omogočijo naročnikom oddajo naročila.

Isti člen navaja, da lahko naročnik pod določenimi pogoji uporabi tudi podrobne specifikacije ali po potrebi njene dele v skladu z evropskimi ali (več-) nacionalnimi znaki za okolje ali s katerim koli drugim znakom za okolje, če določi okoljske značilnosti v smislu storilnostnih ali funkcionalnih zahtev na zgoraj omenjeni način,. Naročnik lahko tudi navede, da se za blago in storitve z znakom za okolje domneva skladnost s tehničnimi specifikacijami iz razpisne dokumentacije; sprejeti mora vsako drugo primerno dokazilo, kot je tehnična dokumentacija proizvajalca ali poročilo o preskusih priznanega organa.

Omeniti velja še 39. člen, ki govori o pogojih, ki vključujejo socialne in okoljske vidike. Skladno s tem členom lahko namreč vlada predpiše, da se morajo za določene vrste javnega naročanja in za posamezne proizvode in storitve določiti okoljske tehnične specifikacije ali okoljska merila za izbor. Pri tem mora vlada na primeren način določiti vrsto in način uporabe teh meril. Naročnik pa lahko določi tudi druge pogoje za izvedbo naročila, ki se lahko nanašajo zlasti na socialne in okoljske vidike, če so ti pogoji v skladu s predpisi Evropske skupnosti in so navedeni v obvestilu o javnem naročilu ali v razpisni dokumentaciji.

5. K trajnostnim usmeritvam v naročanju

Država je v ZJN-2 podala jasne zakonske podlage za trajnostno ravnanje tudi v postopkih javnih naročil, od naročnikov pa je odvisno, v kolikšni meri bodo pripravljeni pre-

soditi dolgoročne rezultate svojih odločitev in preseči prakso navajanja najnižje ponudbene cene kot skorajda edinega merila za ocenjevanje ponudb. Naročnik mora tako sam pri sebi jasno opredeliti potrebe, zahteve in pričakovanja. Na podlagi takih znanih robnih pogojev je mogoče, seveda ob upoštevanju ZJN-2, pripraviti nedvoumne in natančne tehnične specifikacije, torej neke vrste projektno nalogo, za želene izdelke ali storitve, ter izločitvena merila in merila za izbor. Kot ključna se lahko v posameznih primerih uporabijo prav merila, ki veljajo za podelitev določene energijske ali okoljske oznake.

V uvodu je bilo že omenjeno, da imajo lahko velik učinek zgledi, ki prihajajo »od zgoraj«. Zato je za doseganje trajnostnih ciljev, ki si jih je država sama zadala, toliko pomembneje, da s svojim ravnanjem spodbuja tako gospodarske družbe kot posameznike k smotrnemu in učinkovitemu ravnanju. Publikacija Kupujte zeleno!, ki jo je izdala Evropska komisija in je na voljo tudi v slovenskem jeziku (http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_sl.pdf) navaja, da je javna uprava v Evropski uniji največji potrošnik – porabi kar 16% bruto domačega proizvoda.

V Sloveniji je po javnih podatkih za leto 2003 ta številka znašala 7%, kar je pomenilo 30% odhodkov državnega proračuna. Usmeritev k zelenemu javnemu naročanju je tako na eni strani zgled za trajnostno ravnanje, ki ima opazne okoljske in finančne učinke, po drugi strani pa pomeni spodbudo za razvoj novih izdelkov in storitev. S tem se izboljšuje tudi konkurenčnost nacionalnega gospodarstva v mednarodnem okviru.

Poučen je primer subvencij izpred nekaj let, ki jih je Agencija za učinkovito rabo energije pri Ministrstvu RS za okolje in prostor podeljevala občanom za vgradnjo energetske učinkovitih oken in zasteklitve. S postavitvijo »zelenih« tehničnih specifikacij za subvencionirane proizvode, ki so izhajali tudi iz kriterijev Znaka kakovosti za graditeljstvo in – takrat še – razmišljanj o novi tehnični regulativi na področju toplotne zaščite in učinkovite rabe energije v stavbah, se je obstoječi trg prečistil; proizvajalci so zaradi zahtev ozaveščenih kupcev začeli ponujati sodobne, energetske učinkovite izdelke. Pozitivni učinki tega in podobnih nadaljnjih programov, ki so neposredno vplivali na oblikovanje zahtev, ki so jih kupci postavljali ponudnikom (gre torej pravzaprav za proces naročanja), se dejansko kažejo že na narodno gospodarski ravni.

Nobenega razloga torej ni, da ne bi določenih načel, ki izhajajo iz ZJN-2, upoštevali tudi drugi subjekti, kadar naročajo izdelke ali storitve. Tovrstne postopke in kriterije lahko na primer podjetja enakovredno uporabijo pri načrtovanju nabav oziroma pri naročilih na različnih področjih: gradbeni elementi in sistemi, elektronska pisarniška oprema, osebna in dostavna vozila, razsvetljava, gospodinjski aparati in naprave, dobava energije in podobno. Seveda je končni rezultat odvisen od načina in režima uporabe izdelka ali izvedbe storitve.

6. Zakaj zeleno naročanje?

Upoštevanje okoljskih oznak pri pripravi tehničnih specifikacij za naročila ima večplastne učinke; gre za sodoben in učinkovit instrument energetske politike, ki pomembno prispeva k informiranju in ozaveščanju uporabnikov. Že s pomočjo preprostih računskih orodij lahko naročnik pridobi informacije o ekonomskem učinku odločitve za posamezno investicijo, lahko pa se seveda uporabijo kompleksnejše analize, na primer na področju graditve z metodami presoje stroškov v celotnem življenjskem obdobju stavbe (LCCA). Na ta način se lahko

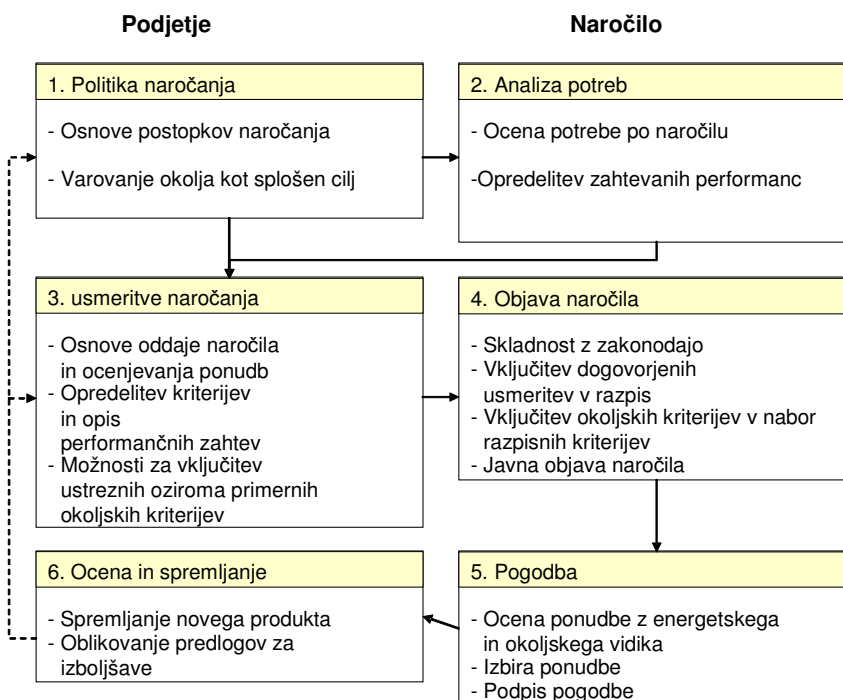
hitro ugotovi, ali je kriterij najnižje ponudbene cene zares najprimernejši, ali pa morda kombinacija različnih zahtevanih parametrov ponuja nižje tekoče stroške in druge koristi skozi vso dobo uporabe naročenega izdelka. Globalni in dolgoročno največji pozitivni pomen vključitve okoljskih specifikacij v postopke naročanja v smislu prispevka k upočasnitvi podnebnih sprememb pa je bil tu tako ali tako že večkrat omenjen.

Vse navedeno seveda ne velja le za javna naročila, temveč tudi za poslovni oziroma podjetniški sektor in ne nazadnje za odločitve, ki jih ob nakupu sprejemajo občani. Trajnostno obravnavanje postopkov in predmetov naročanja z upoštevanjem okoljskih oznak je pomembno in zaželeno tudi v podjetjih in sorodnih subjektih. Nikakor pa to ne pomeni, da so druge specifikacije, kot na primer cena in kakovost izdelka oziroma njegova primernost za nameravano uporabo, potisnjene povsem v ozadje. Prav uravnoteženje vseh pomembnih kriterijev, ki so lahko za posamezna področja naročil povsem specifični, je ključ do uspeha v postopku naročanja.

Uveljavljene več- ali nadnacionalne okoljske oznake (npr. EU Eco-label, EnergyStar in podobno) lahko pripravo (javnega) naročila močno olajšajo. Ker so njihove sheme skladno z zahtevami zakonodaje EU in držav članic javne, transparentne in nediskriminatorne, se lahko kriteriji, ki veljajo zanje, neposredno in dobesedno prenesejo v tehnične specifikacije za naročilo (ne sme pa biti zahtevana okoljska oznaka sama po sebi). Velja tudi obratno, za proizvod, kateremu je bila taka oznaka podeljena, se privzame, da je skladen z zahtevanimi tehničnimi specifikacijami in posebno dokazovanje ni potrebno.

6.1 Postopek naročanja

Postopki v okviru posameznega naročila so vpeti v celostno politiko naročanja. razmerja so prikazana na spodnji shemi.

Kriteriji oziroma vrednosti, ki veljajo za določeno okoljsko oznako, se lahko uporabijo tudi kot referenčne vrednosti (»benchmark«) v postopku pregleda ponudb pred oddajo naročila. Tako se lahko odločimo za podelitev dodatnih točk (bonusa) proizvodom, katerih specifikacije za določeno stopnjo presegajo referenčne vrednosti.

O tem, kakšne koristi lahko prinese upoštevanje okoljskih oznak, govori podatek iz dokumenta Evropske komisije iz leta 2005 z naslovom The use of the EU Eco-label in Green Public Procurement approaches: 5-odstotni delež izdelkov z omenjeno oznako v državah EU bi v primerjavi z uporabo »standardnih« (torej manj učinkovitih ali okolju manj prijaznih) izdelkov pomenil letni prihranek skoraj 15 milijonov kWh elektrike, prihranek skoraj 13 milijonov litrov vode in zmanjšanje emisij CO₂ za dobrih 9 milijonov ton.

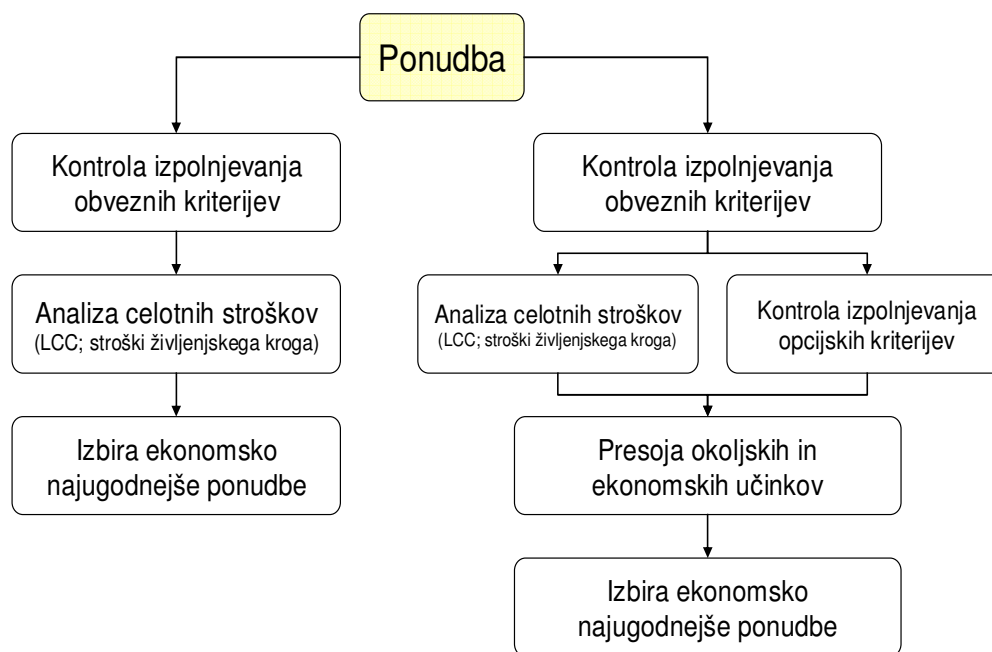
6.2 Ocena ponudb

Kadar želimo dati večji poudarek na okoljskih učinkih, je prvi korak pri ocenjevanju ponudbe upoštevanje stroškov celotnega življenjskega kroga izdelka (predvsem strošek energije in emisije CO₂). Ekonomsko najugodnejša ponudba se izbere kot primerno utežena kombinacija ponudbene cene in celotnih življenjskih stroškov ter okoljskih vplivov.

V pomoč pri odločitvah se lahko postavijo poleg obveznih izpolnitvenih kriterijev (minimalne zahteve) tudi dopolnilni, neobvezni okoljski kriteriji. Kot prikazuje varianta B na spodnji sliki, je v splošnem zelo priporočljiva kombinacija obveznih in opcijskih kriterijev

Verbrauch	Energieverbrauch
A	Wasserverbrauch
B	Wasserverbrauch
C	Wasserverbrauch
D	Wasserverbrauch
E	Wasserverbrauch
F	Wasserverbrauch
G	Wasserverbrauch
H	Wasserverbrauch
I	Wasserverbrauch
J	Wasserverbrauch
K	Wasserverbrauch
L	Wasserverbrauch
M	Wasserverbrauch
N	Wasserverbrauch
O	Wasserverbrauch
P	Wasserverbrauch
Q	Wasserverbrauch
R	Wasserverbrauch
S	Wasserverbrauch
T	Wasserverbrauch
U	Wasserverbrauch
V	Wasserverbrauch
W	Wasserverbrauch
X	Wasserverbrauch
Y	Wasserverbrauch
Z	Wasserverbrauch

Verbrauch	Energieverbrauch
A	Wasserverbrauch
B	Wasserverbrauch
C	Wasserverbrauch
D	Wasserverbrauch
E	Wasserverbrauch
F	Wasserverbrauch
G	Wasserverbrauch
H	Wasserverbrauch
I	Wasserverbrauch
J	Wasserverbrauch
K	Wasserverbrauch
L	Wasserverbrauch
M	Wasserverbrauch
N	Wasserverbrauch
O	Wasserverbrauch
P	Wasserverbrauch
Q	Wasserverbrauch
R	Wasserverbrauch
S	Wasserverbrauch
T	Wasserverbrauch
U	Wasserverbrauch
V	Wasserverbrauch
W	Wasserverbrauch
X	Wasserverbrauch
Y	Wasserverbrauch
Z	Wasserverbrauch

Opcija A**Opcija B**

Slika 2: Možnosti presoje ponudb

7. Kako je v drugih državah EU?

Na spletnem naslovu projekta GreenLabelsPurchase, www.greenlabelspurchase.net, so zbrane informacije o stanju zakonodaje in o praksi pri postopkih naročanja v državah projektnih partnerjev (Nemčija, Avstrija, Finska, Italija, Slovenija, Bolgarija, Latvija, Madžarska, Poljska) in še nekaterih državah. Ker se zakonodaja podobno kot v Sloveniji spreminja tudi v drugih državah, se bodo te informacije v času trajanja projekta dopolnjevale.

Predstavljeni so primeri dobre prakse zelenih (javnih) naročil v posameznih državah. Ponekod je bilo mogoče učinke upoštevanja okoljskih oznak že ovrednotiti, finančno in energetsko oziroma preko zmanjšanja vplivov na okolje. Prikazani primeri se nanašajo na nekaj ključnih skupin proizvodov, ki imajo zelo velik delež v investicijskih in rednih izdatkih, tako posamezno kot kumulativno: gradbeni proizvodi in sistemi, vozila, razsvetljava, informacijska tehnologija oziroma strojna oprema, gospodinjski aparati, dobava energije oziroma zelena energija. Trenutno je objavljenih preko 80 primerov, ki kažejo na različnost prakse v posameznih okoljih in na pestrost pristopov k trajnostnim odločitvam, predvsem pa lahko služijo kot zgled za oblikovanje lastne zelene strategije pri naročanju.

8. Zaključek

Ozaveščanje in izobraževanje nosilcev odločitev in končnih uporabnikov izdelkov in storitev je eden ključnih elementov trajnostnega razvoja. Če se temu pridružujejo ustrezni zgledi na najvišji ravni (državna in lokalna uprava, velika podjetja, ...), je lažje doseči globalne pozitivne premike. Pomembne korake k uresničevanju v besedilu omenjenih ciljev in ne nazadnje k izpolnjevanju obveznosti, ki jih je na področju varovanja okolja in učinkovite rabe energije sprejela država, je z upoštevanjem okoljskih oznak oziroma kriterijev pri pripravi tehničnih specifikacij in pri vrednotenju ponudb mogoče narediti tudi na področju naročanja tako v javnem kot v zasebnem sektorju.

Verbrauch	Energieverbrauch
A	Washing Machine
B	Washing Machine
C	Washing Machine
D	Washing Machine
E	Washing Machine
F	Washing Machine
G	Washing Machine
H	Washing Machine
I	Washing Machine
J	Washing Machine
K	Washing Machine
L	Washing Machine
M	Washing Machine
N	Washing Machine
O	Washing Machine
P	Washing Machine
Q	Washing Machine
R	Washing Machine
S	Washing Machine
T	Washing Machine
U	Washing Machine
V	Washing Machine
W	Washing Machine
X	Washing Machine
Y	Washing Machine
Z	Washing Machine

Verbrauch	Energieverbrauch
A	Washing Machine
B	Washing Machine
C	Washing Machine
D	Washing Machine
E	Washing Machine
F	Washing Machine
G	Washing Machine
H	Washing Machine
I	Washing Machine
J	Washing Machine
K	Washing Machine
L	Washing Machine
M	Washing Machine
N	Washing Machine
O	Washing Machine
P	Washing Machine
Q	Washing Machine
R	Washing Machine
S	Washing Machine
T	Washing Machine
U	Washing Machine
V	Washing Machine
W	Washing Machine
X	Washing Machine
Y	Washing Machine
Z	Washing Machine

Verbrauch	Energieverbrauch
A	Washing Machine
B	Washing Machine
C	Washing Machine
D	Washing Machine
E	Washing Machine
F	Washing Machine
G	Washing Machine
H	Washing Machine
I	Washing Machine
J	Washing Machine
K	Washing Machine
L	Washing Machine
M	Washing Machine
N	Washing Machine
O	Washing Machine
P	Washing Machine
Q	Washing Machine
R	Washing Machine
S	Washing Machine
T	Washing Machine
U	Washing Machine
V	Washing Machine
W	Washing Machine
X	Washing Machine
Y	Washing Machine
Z	Washing Machine

Verbrauch	Energieverbrauch
A	Washing Machine
B	Washing Machine
C	Washing Machine
D	Washing Machine
E	Washing Machine
F	Washing Machine
G	Washing Machine
H	Washing Machine
I	Washing Machine
J	Washing Machine
K	Washing Machine
L	Washing Machine
M	Washing Machine
N	Washing Machine
O	Washing Machine
P	Washing Machine
Q	Washing Machine
R	Washing Machine
S	Washing Machine
T	Washing Machine
U	Washing Machine
V	Washing Machine
W	Washing Machine
X	Washing Machine
Y	Washing Machine
Z	Washing Machine